

AMOEBEA

Orgaan van de

Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie

27ste jaargang no. 8, November 1951

Vogelleven van de Beer II

Er is veel veranderd sinds we de vorige keer op de Beer waren. De Duindoorns staan nu in volle bloei. Je kent ze toch wel, die kleine roodbruine bloempjes met hun schubvormige blaadjes?

Ze vormen de eerste levenstekens van deze tot nu toe zwart-doodse struiken. En toen we gisteravond nog even naar een Grote Stern-kolonie op een van de duintjes gingen kijken, leek het één grote Paasberg, want dicht opeen hadden ze de eerste eieren gelegd.

De Visdieven en Dwergsterns zijn zo ver nog niet, maar overal in de lucht zien we ze de sierlijke visjesvluchten uitvoeren.

Twee sterns vliegen elkaar dan achterna, waarvan er één een visje in de snavel heeft. Soms ook vliegen er meerdere vogels achter de visdrager aan, maar meestal blijft er na een tijdje van zwenken en behendig vliegen maar één over. Wat een vliegkunst wordt er bij deze baltsvluchten tentoongespreid! Lange tijd kunnen twee vogels elkaar zo achterna jagen, dan die met de vis, dan de andere vóór vliegend.

Op deze manier worden uiteindelijk de paren gevormd, maar je moet niet denken, dat het één, twee, drie voor elkaar is. Plotseling kan zo'n visjesvlucht afbreken, doordat één van de partners het opgeeft en het viswater weer gaat opzoeken. Dit gebeurt vooral veel in het begin van de balstijd.

Luid tjung-tjung roepend vliegt dan zo'n Dwergstern met z'n vis boven het brede strand, totdat weer een andere tsjuttuttu-roepend er op reageert.

Dan volgt weer het zelfde spelletje en dat duurt zo de hele dag maar door. Een paar dagen later zien we zo nu en dan ook visjesvluchten aflopen doordat één van beide, direct gevolgd door de ander, op de grond neerstrijkt en gaat kuiltje draaien.

Met de borst drukken ze zich dan op de grond, de poten trappelen het zand onder het lichaam vandaan en door regelmatig te draaien tijdens deze beweging ontstaat een prachtig nestkuiltje.

Nu wordt het echter tijd om onze schuilhut op te zetten, want we zullen het hele voortplantingsgedrag van de Dwergsterns gaan bekijken. Een goede plek lijkt ons de schelpenvlakte even ten Zuiden van de Meeuwenduinen. Vorig jaar hebben ze hier gebroed en we zagen hier ook al enkele bezig met kuiltje draaien.

Nu draaien ze in het begin een onnoemelijk aantal verschillende nestkuilen op verschillende plaatsen, zodat je er niet altijd van op aan kunt, dat ze daar zullen gaan broeden.

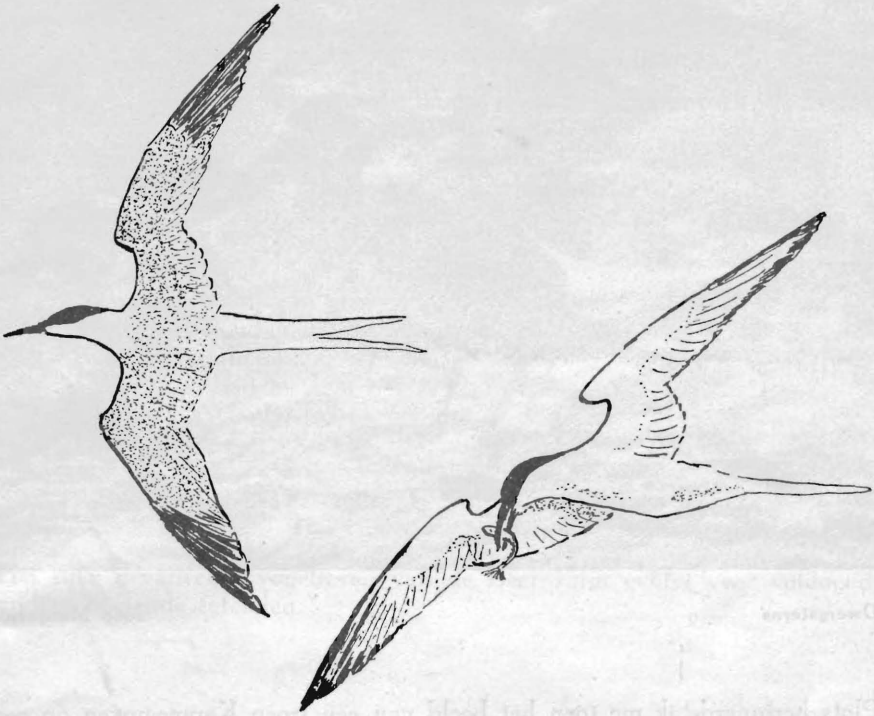
Wat echter wel opvalt is, dat ze steeds een voorkeur hebben voor schelpenvlakten.

Wonderlijk is dat toch, dat je altijd alle Dwergsternnederzettingen op die schelpenplekken vindt. Ook vind je ze juist op de meest barre en verlaten plaatsen. Op de Beer vind je ze aan de stille Zuidpunt en bij de Aanspoelselhoek.

De kolonies van Voorne, Goeree, Terschelling, Texel en Vlieland vind je ook altijd op de stille, kale schelpenvlakten, die tevens meestal de uiteinden van deze eilanden vormen.

Hebben ze nu zo'n voorkeur voor die schelpenophoppingen of prefereren ze meer de stille, verlaten plekjes?

Visjesvlucht van Visdieven (naar Tinbergen)

Het voordeel van zo'n schelpenvlakte kan zijn, dat de eieren bij het verlaten van het nest niet zo gauw onderstuiven, zoals op de stranden zo vaak gebeurt. Bovendien zijn Dwergsterneieren tussen dat schelpengruis praktisch onvindbaar.

Het kan ook zijn dat ze de stille uiteinden prefereren en dat het door de sterke getijdenstromen aangevoerde grove schelpenmateriaal meer een toevallige bijkomstigheid is.

Maar komaan, we zullen eens in de schuilhut kruipen.

Met een schop en een gejut kistje maken we het ons gemakkelijk in de kubieke meter, die voor de komende weken ons dagverblijf zal zijn. Zo'n schuilhut is toch maar je ware!

De meest intieme gebeurtenissen uit het vogelleven spelen zich vlak voor je af. Het is opvallend zo gauw als vogels, die op stranden broeden, aan zo'n schuilhut wennen. Ze zijn natuurlijk wel wat gewend, omdat er steeds van allerlei wonderlijke voorwerpen aanspoelen.

Een overtuigend bewijs, dat de vogels je in zo'n tentje accepteren, was wel de Kapmeeuw, die op het dak van de hut neerstreek.

Het canvas zakte natuurlijk door op de plaats waar hij stond en de verleiding was te groot om 'm niet met een potlood onder z'n tenen te kietelen. Hij liep toen een eindje door en toen we hem weer begonnen te kietelen, begon hij vlug achtereen met z'n poten op het dak te slaan. Dit konden we verscheidene keren opwekken.

Dwergsterns

Joop Marquenie

Plots herinnerde ik me toen het beeld van een troep Kapmeeuwen op een weiland, die al maar met hun poten trappend, wormen fourageerden. Het zelfde systeem dus wat een pierenzoeker toepast. Het kan best, dat door deze bewegingen onder de poten het voedselzoekgedrag en wel speciaal het wormentrappelen, werd opgewekt.

Maar laten we nu eens naar de grondbalts van onze Dwergsterntjes gaan kijken, want daarvoor zijn we per slot in ons tentje gegaan.

Wat we nu echter zullen zien is een gecombineerd schema van dit deel van de balts, want pas door weken lang waarnemen krijg je zo'n volledig beeld. Je blijft dan gelijk gespaard voor het koude, opgevouwen zitten wachten wanneer er weinig gebeurt.

De moeilijkheid bij de Dwergstermbalts is, dat er geen uitwendig verschil tussen man en wijf is.

Alleen als het gedrag in een copulatie(poging) eindigt, kan je het gedrag van mannetje en wijfje terug construeren. Het is echter ook gebleken, dat mannetje en wijfje dezelfde handelingen kunnen verrichten in de hele balts, behalve dan de eigenlijke paring.

Laten we nu eens een „ideaal” geval bij de kop pakken.

Het wijfje zit te schijnbroeden (op lege nestkuil). Ze wendt haar kop plotseling naar links omhoog. We horen een luid tsjuttuttu-groep en daar valt een mannetje in glijvlucht bij haar neer met een visje. Uit het complex van stemgeluiden heeft ze dus de stem van haar partner herkend. Zij laat nu een hoog tsjettietietie horen. Het mannetje loopt met het visje om haar heen met iets geheven kop en de vleugels uit de draagveren.

Het wijfje vertoont dan zeer vaak heel intensief schelpjepikken en ze gooit de schelpjes vaak ook met een achterwaartse beweging weg.

Deze handeling treedt vaak op in een oversprongsituatie. Op deze manier ontstaan ook de fraaie schelpenranden om het nest van vele strandvogels. Het mannetje heeft zich nu achter het wijfje opgesteld. Dit kan ook van het wijfje uitgaan door in de nestkuil te draaien.

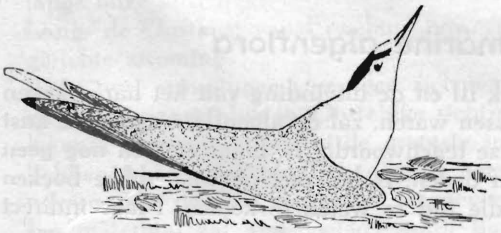
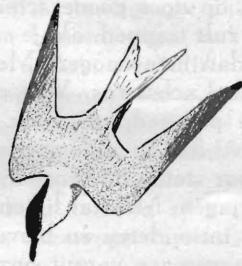
Het wijfje neemt nu meestal een bepaalde houding aan, waarbij ze op doorgezakte poten staat. We noemden dit hurkhouding.

Het mannetje staat nu achter het wijfje te kopschudden, waarbij de kop in een horizontaal vlak heen en weer bewogen wordt, nog steeds met de vis in de snavel. Dan heft de man de vleugels wat op en springt even later op het wijfje. Hij blijft daar rustig zitten, terwijl het wijfje omhoog pikt naar het visje. De man begint dan meestal weer te kopschudden en als dan het wijfje de staart omhoog heft, zodat deze de staart van het mannetje aanraakt, vindt de copulatie plaats. Dit gaat dan gepaard met hevig staartschudden en meestal wordt dan ook het begeerde visje overgegeven.

De enkele keren, dat je zo'n balts volledig ziet aflopen, voel je je natuurlijk erg plezierig. Maar daar moet je dan ook lange perioden van wachten voor over hebben. Dat kan soms wel eens saai zijn. Het is nu niet zo'n animerend bedrijf om een paar uur tegen een „broedende” stern aan te kijken, die nog niet eens eieren heeft!

Het rijke gevarieerde vogelleven van de Beer zorgt echter voor voldoende andere boeiende taferelen.

Lachstern stoot op Dwergstern

Nest van Strandplevier

Jan Rooth

Tussen de Dwergsterns, die lang niet zo dicht op elkaar huizen als de Visdieven, die op hun beurt weer minder dicht opeen broeden als de Grote Sterns, broeden ook enkele Strandplevieren. Ook hun wondermooie legsels vallen op door goede schutkleur. En het gevaar is niet denkbeeldig, dat je er op zult trappen, als je niet precies de nesten weet. Er zijn echter scherper ogen dan mensenogen. Menig plevier- en sternlegsel viel dan ook ten prooi aan de Lachsterns. Van deze eierrovers broeden er de laatste jaren steeds enkele paren op de Beer. Ze vormen echter een duur betaalde aanwinst! Behalve dat ze zich aan verlaten nesten bezondigden, waren ze zo brutaal om door stoten de broedende Strandpleviertjes en Dwergsterns van hun nest op te jagen. Meestal lieten echter de broeders zich niet door de grote, sterke rovers intimideren en bleven ze angstvallig op hun nest zitten.

Ook zagen we vanuit onze schuiltent hoe deze jagers onder de sterns van Visdieven en Dwergsterns de visjes afkaaptten, die voor hun broedende partners bestemd waren.

Na zo'n machtig schouwspel besef je, dat het in de natuur toch niet zo vredig gaat. Het ene leven gaat ten koste van het andere.

Jan Rooth

Veranderingen in onze marine algenflora

In de tijd, toen de daden van Dirk III en de uitvinding van het haringkaken nog wetenschappelijke gebeurtenissen waren, zal de algenflora van onze kust wel veel armer geweest zijn dan ze tegenwoordig is. Daar er toen nog geen mensen rondliepen, die aan algen deden, is het niet de weg, dikke bosken door te worstelen, om iets over die tijd te weten te komen. Maar indirect